

**Unjárgga gielda/
Nesseby kommune**

Dato 14.11.2024

**Deanu gielda
Tana kommune**

**GUOVDAGEAINNU SUOHKAN
Kautokeino kommune**

**Kárášjoga gielda
Karasjok kommune**

Underfinansiering av tospråklighet

1. Kort informasjon om kommunene; Guovdageainnu suohkan/ Kautokeino kommune, Kárášjoga gielda/ Karasjok kommune, Deanu gielda/ Tana kommune, Unjárgga gielda/ Nesseby kommune

Disse fire kommunene er av Sametinget definert som språkutviklingskommuner. Alle fire kommunene er tospråklige kommuner, og samisk og norsk skal være likestilte språk. Det er en utfordrende oppgave med de ressursene kommunene har til rådighet i dag.

Disse virksomhetene driftes på samisk og norsk: barnehagene, grunnskolene, helsesentrene, hjemmetjenestene og administrasjonen.

I utgangspunktet koster det ikke mer å drive en samisk kommune enn en norsk kommune, men det koster er å drive en tospråklig kommune.

2. Behov for tospråklighet

Kommunen må utarbeide de fleste dokumenter på både nord-samisk og norsk.

I kommunikasjon med myndighetene må vi utføre alt på norsk, all rapportering, rutiner, reglement ol må foreligge på norsk. Det å oppfylle norskspråklige lovkrav koster i tillegg til samisk drift¹.

I barnehagene og grunnskolene må planer og informasjon utarbeides på to språk; samisk og norsk. Kommunene har også norske/ samiske pårørende innenfor helse og omsorg, og her må lokal informasjon foreligge på to språk.

Innenfor PPT og barnevern er samisk språk og kulturkompetanse viktig, og i forhold til myndighetene må alt foreligge på norsk/ samisk.

I møter med barnevernsnemnda har foreldrene rett til å snakke på samisk, og nemndmedlemmene kan derimot ikke samisk og da må kommunene stå for utgiftene til

Postadresse

Unjárgga gielda/Nesseby kommune
Ráđdevisti/Rådhuset
9840 Vuonnaabahta/Varangerbotn

Besøksadresse

E-postadresse
postmottak@nesseby.kommune.no

Bankkonto

4930.05.02910

Foretaksregisteret
NO 839 953 062

Telefon

4044 0500

tolk til møtene i nemnda. Dette er en ekstra utgift for kommunene når det er saker i barnevernsnemnda.

Videre har kommunen en utfordring med eldre samer som ikke har lært seg å lese sitt eget morsmål, og derfor heller foretrekker å lese norske brev og tekster, disse tekstene kan det så hende de trenger hjelp til å forstå innholdet i.

For at alle skal forstå det som blir sagt på møtene må kommunen ha tolk på de fleste møter som avholdes, slik som foreldremøter, møter med barnevernsnemnda, folkemøter, politiske møter, og dette for at alle skal forstå det som blir sagt på møtene. Det planlegges alltid tolk til møter og det krever ekstra ressurser/utgifter.

3. Utfordring med å rekruttere og beholde samisk fagkompetanse

Alle kommuner i Norge har utfordringer med å rekruttere kompetanse til fagmiljøene sine. Våre kommuner har i tillegg behov for ansatte med samisk språk- og kulturkompetanse. Denne kompetansen har vi, men vi opplever en stor konkurranse om denne arbeidskraften og vi klarer ikke lønnsmessig å konkurrere med andre kommuner som ikke trenger flere enn en eller to med slik dobbel kompetanse, og kan tilby disse to hundre tusen mer i lønn enn vi kan til våre ansatte i kommunene.

Det er et faktum at det er generell mangel på samisk læremidler. Vårt undervisningspersonell bruker mye av sin tid til utvikling av samiske læremidler, tid som går på bekostning av undervisning. Dette slår feilaktig ut i statistikk, og kan skape et bilde av at ansatte i vår kommune er mindre effektiv enn i enspråklige kommuner. Dette er en kapasitetsutfordring som vi ikke har råd til.

Det vil være krise i den samiske skolen innen 5 – 8 år da mange av de samiske lærerne går av med pensjon.

1980 – 90- tallet hadde de samiske lærerne nedsatt lesetid på henholdsvis 16 % på barneskolen, og 9 % i ungdomsskolen, og tiden ble brukt til å lage læremidler, oversette alle utgående skriv til det andre språket osv. Dette var en ordning som de samiske lærerne var fornøyd med, og dette ble finansiert statlig.

4. Noen tall og funn fra to offentlige rapporter

Det er ganske logisk at det koster mer å drive en tospråklig kommune, det tar mer tid og krever mer ressurser enn i en enspråklig kommune.

I mars 2009 lagde finnntut consult as en rapport etter bestilling fra Sametinget, her har Guovdageainnu suohkan – Kautokeino kommune oppgitt at utgiftene til tospråklighet utgjør omtrent 20% av lønnsbudsjettet, det vil i dag si omtrent 48 mill. kroner. (lønnsbudsjett 2025 omtrent på kr 239 mill.)

SØF-rapport 02/2024 konkluderer med at de samiske kommunene ikke får dekket de merkostnader de har som tospråklige kommuner med de økonomiske midlene de får fra Sametinget i dag.

Guovdageainnu suohkan – Kautokeino kommune har doble strukturer i store deler av sin kommunale drift - og det koster. Kommunene Nesseby, Tana og Karasjok har doble strukturer i administrasjonen, barnehage, grunnskole og innenfor helse. Det vil si at det er

både samiske og norske avdelinger i barnehagen, samiske og norske klasser i skolen og samisktalende personell i helsevesenet. Eller så brukes det tolk.

Det nye inntektssystemet ivaretar ikke dette for de samiske kommunene. Det kommer et tospråklighetstilskudd via Sametinget, men det er langt ifra stort nok til å dekke de utgifter en tospråklig kommune har.

I høringssvar til nytt inntektssystem fra Kautokeino kommune anbefalte de blant annet innføring av et samisk basistilskudd, samt endre kostnadsnøkler som bedre ivaretar de reelle utgiftene ved å være tospråklig. Alle fire kommunene støtter dette.

Vi mener at de Samisk språkutviklings kommunene må finansieres via Tabell C, «Tabell C-k Saker med særskild fordeling for kommunane 2025 Tabellen viser saker med særskild fordeling for kommunane.»

5. Oversikt over enkelte områder med ekstra utgifter ved drift av en tospråklig kommune

- Ekstra lærerbehov til elever i grunnskolen.
- Assistentbehov til elever i grunnskolen.
- Norsk- og samisktalende fastleger.
- Tolker/oversetting i alle fire kommunene.
- Medgått tid til å utarbeide undervisningsmateriell på samisk. Lærene må lage digitale læremidler i sin fritid.
- Kommunenes språksenter som avholder kurs i nord-samisk språk og kultur, og noe dekkes av midler fra Sametinget
- Ansatte i kommunene bruker tid i sin hverdag knyttet til aktiviteter på to språk – uavhengig av om en er samisktalende, norsktalende eller fullt ut tospråklig.

Minimum 4 timer pr uke, med en gjennomsnittlig årslønn inkl. sosiale kostnader på kr. 750.000,- pr. år /1950 timer X 4 timer pr. uke x 47 uker X 270 medarbeidere = 19.523.076,- til tospråklige utgifter for Kautokeino kommune og Karasjok kommune.

Anslaget for Tana kommune er på 10 mill kr. I Tana kommune har de en egen samisk skole som driftes av kommunen. Det er den eneste samiske skolen i Norge som driftes av kommunen. Skolens årlige driftskostnader er på ca 13 mill kr, da er ikke finanskostnader medtatt.

Anslaget for Nesseby kommune er på 7 mill. kr.

Både Karasjok, Kautokeino og Nesseby har alle elevene på samme skole, men gruppene er delt i samiske og norske klasser.

- Tappt produksjon og/eller vikarkostnader i forbindelse med opplæring i samisk språk og kultur. Kostnadene her er vanskelig å anslå, jf. at antallet kursdeltakere fra kommunen og kurs/studielengde varierer, men vi kommer fort opp i kr. 500.000,- årlig i tillegg til det vi får dekt av tospråklighetsmidler.

6. Fremtiden for nord-samisk

De utfordringer kommunene står overfor nå, med krav om effektivisering og omstilling, skremmer oss i forhold til ivaretagelse av samisk språk og kultur. Vi ser at norsk språk ofte vinner når vi må være like effektive som enspråklige kommuner.

Vår største bekymring for det samiske er godt beskrevet i NOU 2020:15 og SØF-rapport (KS), to gode rapporter sett i samisk sammenheng, sitater:

«Det er økende konsentrasjon av den samiske befolkningen i byer. Færre folk i samiske områder gir færre språkbrukere, færre kultur og tradisjonsbærere og større sjanser for at språk, kultur og tradisjoner dør ut.

Det blir færre som kan sikre velferdssamfunnets bærekraft og det blir sterkere konkurranse om kvalifisert arbeidskraft. Dette forsterkes ved at den arbeidskraft vi trenger må i tillegg til kompetanse kunne samisk språk og kultur.

Andelen eldre øker betraktelig og dette slår først og sterkest inn i flere samisk lokalsamfunnⁱⁱ.»

Hvis kommunene Nesseby, Tana, Karasjok, Kautokeino ikke klarer å fortsette som egen, nord-samisk kommune, så frykter vi for overlevelse av det nord-samiske språk som et levende språk som kan benyttes i alle sammenhenger innenfor de nord-samisk områdene.

Kommunene våre er språkbærere, og språket kan benyttes i alle sammenhenger.

7. Samisk språk og digitalisering.

Det er ikke satt av ressurser til å digitalisere samisk språk. Nasjonal digital strategi 2030 har en målsetting om at Norge skal være det mest digitale landet. Ingen nevner det samiske språket. Samisk kan ikke behandles i fagprogram, og samisk AI finnes ikke. Ingen samiske løsninger finnes. Vi kan snakke om digital fornorskning, og utenforskap for det samiske språket.

Kommunene Nesseby og Tana ønsker å starte opp med et forprosjekt, og trenger økonomisk støtte til prosjektet for å finne ut «hvordan tilpasse det samiske språket til offentlige digitale tjenester».

Pr i dag finnes det ikke en oversikt over hva som finnes av samiske digitale tjenester.

Forprosjektet går ut på følgende:

1. Skaffe oversikt over dagens situasjon.
2. Kartlegge planlagte og pågående initiativ og aktiviteter.
3. Etablere en oversikt over interessenter.

8. Kartlegging av merkostnader ved tospråklig drift

Det foreligger ingen god dokumentasjon på hvor mye det koster å være en tospråklig kommune, men det er ganske logisk at det koster mer å utføre mange kommunale tjenester på to språk.

Kostnader ved kartlegging av merkostnader for å være en tospråklig kommune anser vi for å være en stor og tidkrevende oppgave, en oppgave som ikke alene bør legges på de samiske kommunene.

Dette notatet belyser noen av utfordringene de samiske kommunene har som en samiske kommuner i Norge.

Med hilsen
fra ordførerne i de samiske språkutviklingskommunene;

Anders S. Buljo
Sátnejodiheddji – ordfører Guovdageaidnu/ Kautokeino

Svein Atle Somby
Sátnejodiheddji – ordfører Kárášjohka/ Karasjok

Jon Erland Balto
Sátnejodiheddji – ordfører Deatnu/ Tana

Berit Ranveig Nilssen
Sátnejodiheddji – ordfører Unjárga/ Nesseby

ⁱ SØF-rapport; Merkostnader til ivaretagelse av tospråklighet i forvaltningsområde for samisk språk (bestilt av KS)

ⁱⁱ NOU 2020:15 Det handler om Norge